

CIV-CARE_Poo1-18plus
Hoofdpositionpaper

Structurele zorgafhankelijkheid, ketendynamiek en uitsluiting van het sociaal netwerk

Datum: 18 januari 2026

Versie: v1.00

Reeks: CIV-CARE Poo1-18plus – Normatieve Position Papers

Status: Officieel kaderdocument

Versie- en governanceverantwoording (v1.00)

Deze hoofdpositionpaper vormt het **overkoepelend, indexerend en escalatiebepalend kader** van de CIV-CARE Poo1-18plus-reeks. Zij is inhoudelijk en structureel gespiegeld aan de CIV-CARE Poo1-hoofdpositionpaper voor de jeugdzorg (v1.01), met uitsluitend die aanpassingen die noodzakelijk zijn voor toepassing binnen de **volwassenenzorg (18+)**, waaronder de GGZ, WvGGZ-contexten, beschermd wonen en aanverwante zorg- en beschermingsketens.

Karakter van deze versie:

- géén herhaling van sub-positionpapers;
- wél explicitering van samenhang, cumulatie en escalatie;
- primair bedoeld als **index-, doorverwijs- en escalatiekader**.

Voorwoord (uniform CIV-CARE)

Deze position paper fungeert als **overkoepelend en indexerend kader** binnen de CIV-CARE Poo1-18plus-reeks.

De CIV-CARE Poo1-18plus position papers:

- analyseren **structurele mechanismen** binnen volwassenenzorg en dwangcontexten;
- zijn **modulair inzetbaar**;
- dienen als **normatief en juridisch toetsingskader**;
- ondersteunen rechtbanken, toezichthouders en klachteninstanties bij **patroonherkenning en escalatiebeoordeling**.

1. Doel en toepassingsbereik

Deze hoofdpositionpaper beschrijft een **structureel en terugkerend patroon** binnen volwassenenzorg, waarin volwassenen die zich in een positie van afhankelijkheid bevinden:

- niet aantoonbaar worden begeleid richting **autonomie, herstel en netwerkversterking**;
- maar feitelijk **verder zorgafhankelijk raken binnen gesloten en zichzelf versterkende ketens**.

Dit document dient als:

1. **Primair normatief kader** voor structurele zorgafhankelijkheid;
2. **Index- en doorverwijskader** naar verdiepende sub-positionpapers;
3. **Escalatiekader** bij cumulatie van problematische mechanismen.

2. Juridisch en normatief uitgangspunt

2.1 Wettelijk kader (niet-limitatief)

Zorg en ondersteuning binnen de volwassenenzorg dienen gericht te zijn op:

- herstel van autonomie en zelfbeschikking;
- tijdelijke en proportionele inzet van interventies;
- versterking van het sociaal netwerk;
- daadwerkelijke participatie van de betrokkene.

Relevante normen zijn onder meer:

- **WvGGZ** – art. 2.1 en 2.2;
- **WGBO** – informatie, toestemming en evaluatie;
- **Awb** – art. 3:2 en 3:46;
- **EVRM** – art. 5, 8 en 13;
- **CRPD** – art. 12 en 19.

Deze normen zijn **verplichtend en cumulatief**.

3. Structurele ketendynamiek binnen volwassenenzorg

3.1 Functionele ketenvorming

Binnen complexe zorgsituaties ontstaat vaak een **functionele keten** van:

- zorginstellingen en behandelaren;
- gemeenten en Wmo-structuren;
- GGZ-instellingen en crisisdiensten;
- woningcorporaties en begeleid wonen;
- toezichthouders en aanvullende ketenpartners.

Deze ketens kenmerken zich door:

- gedeelde beeldvorming;
- informele afstemming;
- wederzijdse afhankelijkheid;
- beperkte externe toetsing.

3.2 Risico van rolvermenging en afscherming

Bij ontbreken van expliciete rol- en verantwoordelijkheidsafbakening ontstaat het risico op:

- **verantwoordelijkheidsdiffusie;**
- **schijnmandaat;**
- **beperkte toetsbaarheid van besluiten.**

(→ zie: PP Verantwoordelijkheidsdiffusie en ketenafscherming)

4. Terugkerende probleemindicatoren (indexfunctie)

Indien één of meer van onderstaande indicatoren zichtbaar zijn, dient **altijd in samenhang** te worden getoetst.

4.1 Communicatieve en procedurele indicatoren

1. **Triangulatie**
→ PP Triangulatie als structureel mechanisme binnen volwassenenzorg
2. **Indirecte participatie en structurele stemvervanging**
→ PP Indirecte participatie en structurele stemvervanging
3. **Narratiefvorming en dossierconstructie**
→ PP Narratiefvorming en dossierconstructie als machtsmechanisme

4.2 Relationale en sociale indicatoren

4. **Uitsluiting of marginalisering van het sociaal netwerk**
→ PP Uitsluiting van het sociaal netwerk als systeeminterventie
5. **Belemmering van directe communicatie en relationeel herstel**
→ PP Belemmering van directe communicatie en relationeel herstel

4.3 Bestuurlijke en temporele indicatoren

6. **Informele derden en schijnmandaat**
→ PP Informele derden en schijnmandaat binnen zorgketens
7. **Verantwoordelijkheidsdiffusie en ketenafscherming**
→ PP Verantwoordelijkheidsdiffusie en ketenafscherming
8. **Zorg zonder afbouw en ontbreken van exitstrategie**
→ PP Zorg zonder afbouw en het ontbreken van een exitstrategie

5. Escalatieloga: van signaal naar structureel patroon

Wanneer meerdere indicatoren gelijktijdig optreden, is sprake van:

een **cumulatief patroon van structurele zorgafhankelijkheid en ketendynamiek**.

Dit activeert:

- een **verhoogde motiveringsplicht**;
- een **verzwaarde zorgvuldigheidstoets**;
- **mensenrechtelijke toetsing** (EVRM / CRPD).

6. Juridische kwalificatie

Zonder strafrechtelijke kwalificatie kan dit patroon worden geduid als:

- een **structureel disfunctioneel zorgmodel**;
- **bestuursrechtelijk onzorgvuldig handelen**;
- een **mensenrechtelijk relevant probleem** bij aantasting van autonomie, vrijheid en sociaal leven.

7. Gebruik binnen individuele dossiers

Deze hoofdpositionpaper:

- wordt gebruikt als **eerste toetsings- en indexdocument**;
- bepaalt welke verdiepende sub-positionpapers moeten worden betrokken;
- wordt aangehaald **zonder herhaling van volledige onderbouwing**.

Voorbeeldformulering:

“Zoals uiteengezet in de CIV-CARE P001-18plus Hoofdpositionpaper inzake structurele zorgafhankelijkheid en ketendynamiek (v1.00), welke fungeert als integraal index- en escalatiekader, en welke in dit dossier wordt gedragen door de vastgestelde feiten en stukken.”

8. Slotbeschouwing

Deze position paper beoogt:

- herstel van de **menselijke maat**;
- versterking van **rechtsbescherming**;
- herijking van **zorgdoelen en tijdelijkheid**.

Zorg mag nooit ontaarden in beheersing, begeleiding nooit in structurele afhankelijkheid, en ketens nooit in afscherming.

CIV-CARE P001-18plus – Hoofdpositionpaper

Opgesteld door:

Alexander Groenheide

Voorzitter | Stichting De Kamer van Sociale Waarden

Menselijke waardigheid als fundament.

info@dekvsw.nl | www.dekvsw.nl

opgesteld door:

Alexander Groenheide

Voorzitter | Stichting De kamer van Sociale Waarden

Menselijke waardigheid als fundament.

info@dekvsw.nl | www.dekvsw.nl

 06 53 44 50 54

 Laurastraat 87, 6471 JJ Eygelshoven

 KVK: 97098817 | RSIN: 867909274

W: DeKvSW.nl

CIV initiatieven:

CIV-CARE.nl | CIV-RAMP.nl | CIV-CAMP.nl | CIV-CALL.com

Burgerschapseducatie/ theater en filmeducatie: Ubuntukids.nl